

ВЛАСНІ ІМЕНА У ФОЛЬКЛОРНОМУ ДИСКУРСІ: ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ**NAMES IN FOLKLORE DISCOURSE: ETHNOCULTURAL ASPECT****Петрова Озель Л.П.,***orcid.org/0000-0002-5091-7066**кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри українознавства і лінгводидактики**Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*

З урахуванням положень, викладених у працях Л. Белея, В. Лучика, С. Вербича, М. Торчинського, Н. Торчинської, Л. Масенко, А. Ярещенко, Ю. Редька, В. Горпинича, К. Тищенко, В. Калінкіна, Ю. Карпенко, в дослідженні представлена спроба систематизації, опису й аналізу власних назв, що функціонують у фольклорному дискурсі, мають специфічні лінгвостилістичні особливості як носії культурно-історичної та етноментальної інформації, відображають світогляд українського етносу, його морально-етичні й естетичні смаки та преференції.

Актуальність статті зумовлена потребою визначення лінгвокультурних характеристик онімів, необхідністю зіставлення їх етноспецифічного семантичного потенціалу в різножанрових фольклорних текстах (прислів'ях, приказках, пісенній творчості, календарно-побутовій обрядовості), злободенністю проведення паралелей у сфері ментальних взаємозв'язків мови, культури, історії, а також запитом на аналіз прийомів і засобів актуалізації етнонаціональних складників образного мислення у фольклорному дискурсі.

Імена представлено як одиниці, що репрезентують погляди народу на навколишній світ, найперше природу й людину, уявлення про сім'ю і шлюб, громадський устрій, постають художньо-стилістичними маркерами гендерної специфіки комунікації, етнічних особливостей виховання, навчання, передачі досвіду, осмислення релігійних орієнтирів і переконань.

Серед семантичних параметрів, що визначають специфіку функціонування власних назв в усній народній творчості, найбільш виразними є такі, що передають уявлення про долю, щастя, удачу, успішну комунікацію, виявляють критичні підходи до рис національного характеру, зокрема сприяють культивуванню позитивних і перспективних, актуалізують провідні морально-етичні наративи української етнопедагогіки й філософії. Окрему галузь становлять оніми, що репрезентують календарно-побутову обрядовість та уявлення українського етносу про природу, господарську діяльність, традиційні промисли й ремесла.

У статті актуалізовано погляд на власні імена як одиниці фольклорного дискурсу, що найбільш яскраво й колоритно репрезентують етноментальну специфіку, неповторність та оригінальність українського народу, його локальні історико-етнографічні та спільні національно-культурні характеристики, що представляють його ідентичність, самобутність та окремішність.

Ключові слова: ономастика, оніми, власні імена, фольклороніми, етнокультурний аспект, антропоніми, топоніми.

Taking into account the provisions set forth in the works of L. Beley, V. Luchik, S. Verbych, N. Babych, L. Masenko, E. Badin, A. Yareshchenko, Y. Redko, V. Gorpynych, K. Tishchenko, V. Kalinkin, Yu. Karpenko, the study presents an attempt to systematize, describe and analyze proper names that function in folklore discourse, have specific linguistic and stylistic features as carriers of cultural, historical and ethnomental information, reflect the worldview of the Ukrainian ethnic group, its moral, ethical and aesthetic tastes and preferences.

The urgency of the article is due to the need to determine the specific linguistic and cultural characteristics of onyms, the need to compare their ethnospecific semantic potential in various genres of folklore texts (proverbs, sayings, proverbs, songs, calendar and household rituals), the urgency of cultural parallels, as well as a request for analysis of techniques and means of actualization of ethnomental components of figurative thinking in folklore discourse.

Names are presented as units representing the views of the people on the world, especially nature and man, ideas about family and marriage, social order, are artistic and stylistic markers of gender specifics of communication, ethnic features of education, learning, experience, understanding of religious landmarks and beliefs.

Among the semantic parameters that determine the specifics of the functioning of proper names in oral folklore, the most expressive are those that convey ideas about destiny, happiness, luck, successful communication, show critical approaches to national traits, in particular promote positive and promising, actualize leading moral and ethical narratives of Ukrainian ethnopedagogy and philosophy. A separate branch consists of those that represent the calendar and household rituals and ideas of the Ukrainian ethnic group about nature, economic activity, traditional crafts and handicrafts.

The article actualizes the view of proper names as units of folklore discourse that most vividly and colorfully represent the ethnomental specificity, uniqueness and originality of the Ukrainian people, its local historical, ethnographic and common national and cultural characteristics, representing its identity, identity and separateness.

Key words: onomastics, onyms, proper names, folkloronyms, ethnocultural aspect, anthroponyms, toponyms.

Постановка проблеми. Етнокультурний стилістичних параметрах став предметом уваги як лексичного, зокрема й онімного складу як популярних на сучасному етапі лінгвістичних української мови у його семантичних та лінгво- наук, як-от лінгвокультурологія, етнолінгвістика,

лінгвофольклористика, так і окремих вітчизняних науковців: В. Жайворонка, С. Єрмоленко, О. Муромцевої, В. Калашника, А. Мойсієнка, О. Стишова, О. Черемської, Н. Данилюк, Н. Колесник, М. Мельник, Л. Удовенко.

Власні назви розглядаються в аспекті юридичної та соціолінгвістики, когнітивної ономастики, існують підходи, пов'язані з інтерпретацією імен як специфічних одиниць художнього мовлення, що сприяють інформативній насиченості текстів, є одним із найбільш вагомих засобів творення образу, інтелектуально збагачують художній текст. Однак незважаючи на багатий теоретичний матеріал, вивчення специфічних семантичних та художньо-стилістичних ознак імен у фольклорних текстах як одиниць, що найбільш повно й всебічно репрезентують етнічну культуру, потребує більш детального студіювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Власні імена-фольклороніми в текстах українських народних пісень дослідила Н. Колесник [1]; А. Мойсієнко відзначає специфічну роль імен в образній структурі загадки [2]; Н. Данилюк вважає ономастикон важливим носієм національно-культурної інформації, що «має у своїй семантиці українознавчі компоненти» [3]; О. Куцик і В. Русецька аналізують особливості функціонування онімів у складі прислів'їв та приказок із семантикою «життєві ситуації» [4]; ономастичний казковий простір А. Швець розглядає як фрагмент національної культури, зокрема давнього світогляду, що дозволяє виявити особливості духовного й матеріального досвіду: казковий онім відтворює трансформацію етнічних звичаїв, традицій та уявлень [5]; аналізу лінгвокультурної специфіки антропонімів і топонімів, а також особливостям їх перекладу українською мовою з урахуванням лінгвокультурного чинника на прикладі роману Джорджа Мартіна «Гра престолів» присвячено дослідження М. Бобро, Л. Присяжнюк [6].

Актуальність розвідки визначається потребою поглибленого аналізу етнокультурного потенціалу власних імен й аналізу їх як специфічних лексичних одиниць, що найбільш повно й всебічно розкривають національно-культурні надбання етносу, постають як своєрідні лінгвістичні маркери світоглядних уявлень і вірувань, етнічних пріоритетів, звичаїв і традицій, народних знань, духовної й матеріальної культури народу, соціально-політичних та історичних процесів.

Постановка мети і завдань. Мета розвідки полягає у формуванні етнокультурної парадигми власних назв, а також системному й комплекс-

ному дослідженні імен фольклорного дискурсу, окресленні ролі фольклоронімів для визначення їх специфічного статусу в системі лексичних одиниць української мови.

Формулювання мети обумовило низку **завдань:**

1) здійснення опису й систематизація онімів у різножанрових фольклорних текстах; уточнення класифікаційних ознак фольклоронімів;

2) встановлення лінгвокультурологічних паралелей щодо імен в текстах різних жанрів фольклору, найперше піснях, прислів'ях та приказках;

3) визначення семантичних, структурних і стилістичних ознак фольклоронімів;

4) аналіз імен як вагової частки фольклорних контекстів, що відображають специфіку етнічної культури українців;

5) удосконалення методики лінгвокультурологічного аналізу власного імені.

Виклад основного матеріалу. У часи глобальних загроз і небезпек як світового, так і етнонаціонального масштабу фольклор постає тією цариною, яка на лінгвістичному, культурологічному й світоглядному рівні зміцнює духовні сили народу, пробуджує його інтелектуальний і моральний потенціал, залишається потужним рушієм національно-визвольних процесів, беззаперечною умовою самоусвідомлення, збереження й ствердження власної самобутності.

Контексти українського фольклорного дискурсу, вагомою часткою яких є власні назви, демонструють розгалужену систему семантико-стилістичних інтерпретацій онімів, пов'язану з парадигмою етнокультурних знань, зокрема морально-етичних, психолого-педагогічних, аграрно-господарських, космогонічних і астрологічних, що корелюють із уявленнями народу про циклічність у житті людини й природи, про етнічну специфіку комунікації в сім'ї, родині, громаді в їх традиційному та сучасному вимірах.

Аналіз основних тематичних груп онімів, представлених у контекстах усної народної творчості, дозволяє зробити висновки про значну репрезентативність імен, із якими пов'язані погляди народу на успіх, удачу, щастя, сприяння долі або, навпаки, відображають ситуації невдалих наслідків справи, заборони або табу, перестороги, не зовсім успішної чи односторонньої комунікації, відсутності адекватної взаємодії, співпраці: *Бідному Савці нема долі ні на печі, ні на лавці: на печі печуть, а на лавці січуть* [7, с. 39]; *Не для пса ковбаса, не для Кузьми гроші* [7, с. 23]; *Як лихо, то й «ходи, Петрико», а як п'ють та їдять, то на Петрика й не гля-*

дять [7, с. 142]; *Що вільно панові, то не вільно Іванові* [7, с. 75]; *Не для Гриця паляниця* [7, с. 23]; *Кому Варвари, а мені голову обірвали* [7, с. 15].

Значення бажаного, сподіваного адресата мовлення, якому надаються преференції в спілкуванні, авторитетного комуніканта також має специфічні іменні показники у фольклорних текстах, як-от *Ярема, Настя, Параска: Хто про Хому, а він про Ярему* [8, с. 170]; *Як це Настя скаже, так і буде* [8, с. 71]. В українських комунікативних контекстах (розмовно- побутовому, фольклорному) антропонім *Солоха* найчастіше асоціюється з негараздами, невдачами або несподіваними й непередбачуваними пригодами (*Удалоя, як тій Солосі*) [8, с. 169], ім'я *Параска*, навпаки, постає синонімом приємного, бажаного, очікуваного (*Хто до кого – а я до Параски; Хто про що, а я про Параску*).

Імена досить часто постають семантичним центром прислів'їв і приказок, що передають риси характеру особи, спосіб діяльності, поведінки, репрезентують звички, манери, виконуючи роль своєрідних художньо-стилістичних визначників етнопедагогічної функції фольклорного дискурсу, завдяки чому створюється колорит повчальності, актуалізується система народної моралі, формується своєрідний етнічний комплекс етикетних та етичних наративів. Професор, доктор Іскендер Пала (Туреччина), відзначаючи жанрові особливості прислів'їв, наголошує на тому, що це «формули певних загальноприйнятих правил, що виникли в результаті тривалих спостережень і досвіду предків у вигляді порад чи мудрих слів» [9, с. 7]. Так, носії імен *Марко, Гриць, Пилип* в українських фольклорних контекстах – надмірно активні, непосидючі, занадто енергійні, невинувато діяльні, нетерплячі: *Товчеться (шатається), як Марко по пеклу* [7, с. 11]; *Без Гриця і вода не освятиться* [7, с. 40]; *Вихопився, як Пилип з конопель* [7, с. 36].

У системі етнонаціональної культури завжди цінувалися вміння, майстерність, господарська вправність або, навпаки, висміювалися (гумористично, сатирично), засуджувалися безгосподарність, лінь, недосвідченість, культивувалися працьовитість, акуратність, дбайливість, у зв'язку з чим деякі імена набули характеристичних ознак у контекстах із відповідною семантикою: *Видно, що Ганна млинці пекла, бо й ворота в тісті* [7, с. 11]. Імена маркують певні вікові періоди, зокрема етапи навчання й виховання особи, набуття життєвого досвіду, здобування освіти (*Івась – малий, його ще можна навчити; Іван – дорослий, тому вже не навчиш, бо втрачено*

відповідний для цього час, сензитивний період): *Чого Івась не навчився, того й Іван не буде вміти* [7, с. 21]; *Казав Наум: візьми на ум* [8, с. 37], стають носіями значення можливості – неможливості дії, де вказують на перебіг річного господарського циклу, позначають зміну сезонів, стають основою для творення назв свят і постів (*Петро – Петрівка; Пилип – Пилипівка*): *Тоді добудешся, як о Петрі вода замерзне* [7, с. 43]; *Забажалося як мерзлого в Петрівку* [7, с. 90]; *Яка ніч у Пилипівку, такий день у Петрівку* [11, с. 178].

Семантика темпоральних характеристик подій представлена у фольклорному хронотопі іменами календарно-звичаєвої обрядовості, що відображають сприйняття часу у світлі етнічних уявлень про циклічність, ритмічність життєдіяльності, наявність певних закономірностей і паралелей у житті людини й природи: *За царя Томка, коли земля була тонка – пальцем проб'єш і води напийся* [7, с. 13]; *От тобі, бабо, й Юрія* [7, с. 13]; *Сиди, Векло, бо ще не смеркло* [7, с. 124]. Передача незрозумілого, невизначеного, плутаного, невинуватого, нечесного передбачає вживання імені *Сидір*, контекст якого увиразнено фігурою оксиморону, що має на меті вербалізацію абсурдної ситуації: *Правда Сидорова – киселем млинці помазані – на паркані сушаться* [7, с. 13].

Позитивні й негативні риси вдачі, особливості характеру, що обумовлені освітою, вихованням, інтелектуальними, ментальними характеристиками, якостями, в системі народної моралі часто закріплені за іменами: *Розумна Парася на все здалася* [8, с. 36]; *Бас гуде, скрипка грає, Іван мовчить, та все знає* [7, с. 26]; *На Тетяну поговір, що Тетяна вмерла: вона лежить на печі і ноги задерла* [7, с. 17]; *Який Сава, така й слава* [7, с. 29]; *Ні сюди, Микита, ні туди, Микита* [7, с. 26]; *Не журиться Онтин об тім: батько вмирає, а він блини вминає* [7, с. 38]; *На безриб'ї і рак риба, на безлюдді й Хома чоловік* [7, с. 39].

Етнічні уявлення про міжперсональні стосунки, звичаєво-правові установки щодо сім'ї, громади знайшли переосмислення через уживання пар імен, що містять протиставлення за гендерною ознакою, часто з ініціативою, комунікативною перевагою на боці жінки, що властиво українській ментальній традиції, де статус особистостей завжди відзначався демократичністю, рівноправністю, свободою; такі контексти носять характер гумористично-сатиричного представлення ситуації з елементами гіперболізації: *Била Хима Євдокима, пішла позивати, присудили Євдокиму ще Хими й прохати* [7, с. 25]; *Катерина та Дем'ян посварились за бур'ян, Катерина*

Дем'яну не попустить бур'яну [8, с. 171] і часто мають переспіви та перегуки в інших фольклорних жанрах, як-от мотив наведеного прислів'я спостерігаємо в пісні «Била жінка мужика» [10, с. 218]. Чимало прикладів наявності графічно й фонетично подібних імен та лексем засвідчують семантику схожості, подібності зовнішніх (візуальних) і особливо внутрішніх (ментальних) характеристик: *Все одно, що Яким, що Яків* [7, с. 53]; *Зійшовся Яким з таким* [7, с. 92]; *Затвердила сорока Якова, та все одно про всякого* [7, с. 24]; *По Савці свитка* [7, с. 55].

Гендерна рівність, відповідність або, навпаки, протистояння характерів, сумісність чи незбіжність індивідуально-психічних рис, прояв симпатій чи антипатій у середовищі молоді виражається парами імен: *Парочка Мартин (Семен) та Одарочка* [8, с. 122]. Гендерні ознаки онімів постають у складі стилістичної фігури паралелізму до природних реалій, явищ і стихій, що є притаманною ознакою українського фольклорного дискурсу, зокрема пісенного: *Що зірочка по хмарочці як бродить так бродить, / Що Василечко до Галочки так ходить, так ходить* [10, с. 133].

Комічна й сатирична функція імені у фольклорному тексті виявляється також у специфічному різновиді гумористичних куплетів на молодь (*Що в нашого Михайлика / Да сивая шапка, / Ой вийде на улицю – / Скакає, як жабка. / Що в нашого да Грицюхни / Да довгії чуби, / Ой як вийде на улицю – Розвішає губи*) [10, с. 123] й актуалізує нюанси української сміхової культури, що є яскравою демонстрацією гумористичності як одної з провідних ознак українського фольклорного дискурсу.

Етнокультура суспільних та громадських інституцій, зокрема уявлення про сім'ю, родину, рід, ступінь спорідненості представлена різними за обсягом прислів'ями та приказками, серед яких контексти з одним, двома іменами (*Не мала дівка лиха, так Каленика привела* [7, с. 42], де ім'я актуалізує семантику невдалого чи недоречного вибору дівчини; трьома онімами (*Ваша Катерина нашій Орині двоюрідна Одарка*) [8, с. 123]; багатоконпонентні тексти (триіменні, де одна з номінацій (*Омелько*) є семантичним центром (позначає голову родини, роду), підпорядковує інші лексеми й оніми): *У нашого Омелька невелика сімейка: тільки він та вона, та старий та стара, тільки Сидір та Нестірко, та діток шестірко, та батько та мати, та їхніх три брати* [8, с. 21].

Власні іменування у функції звертання демонструють традиції й оригінальність етикетних мовних формул з основним компонентом – іменем

у формі вокатива, увиразненого демінутивними морфемами, контекстним оточенням (ідеонімами сакрально-релігійної тематики, лексемами, які виявляють семантичні зв'язки з назвами традиційних промислів і ремесел), що є однією з оригінальних ознак як граматичної системи, так і лексичних особливостей української мови, культури мовлення й наявності етнонаціональних максимум у комунікації, проявом емоційної оцінності, ліричності, гречності українського фольклорного дискурсу й однією з провідних етномовних характеристик: *З Богом, Парасю, коли люди трапляються. Не зивай, Хомко, на те ярмарок. Хапай (куй), Петре, поки тепле* [7, с. 32].

У контексті християнських міфологем імена-ідеоніми, зокрема біблійніми, демонструють широке коло інваріантів, актуалізують символічну семантику й афористичність, пов'язану з відомими біблійними сюжетами, переосмисленими у традиціях фольклорної поезики та образності: *Не утнеш, Аврааме, Ісаака, бо порох замок* [7, с. 48]; *Не утнеш, Каїне Абля, бо тупая шабля* [7, с. 48]; *Адам зівів кисличку, а у нас оскома на губах* [7, с. 48].

Аналізуючи специфіку імен святих у парадигмі онімів календарно-звичаєвої обрядовості, враховуємо думку Л. Белея щодо актуальності такого етнокультурного феномена, як «засвоєння українською мовою чужомовного за походженням християнського іменника», який науковець називає «яскравим прикладом «інкультурації» християнських імен на українському етнонаціональному ґрунті» [11, с. 45], і простежуємо «супровідні емоційно-оцінні конотації», «ускладнення онімійної семантики», варіювання структури [11, с. 51] власних назв цієї групи.

З широким колом ідеонімів, зокрема геортонімів, пов'язаний також народний прогностик, як наслідок, низка імен у етнічному світосприйнятті асоціюються із циклом зимових свят (*Катерини, Матвія, Георгія (Єгорія, Юрія), Парамона, Андрія, Наума, Варвари, Сави, Миколи, Амвросія (Андросія), Спиридона*); з наближенням або початком весни (*Казимира, Тимоша, Івана Предтечі, Василя-плаксивця, Євдокії (Явдохи-плющихи), Федота, Конона, Кирила*): *Спиридон Сонцеворот небо плечима підтирає – дня добавляє; Яка Ганка до полудня, така зима до кінця грудня*; початком літа (*Олени, Феодосії, Харитона, Луки*), кульмінацією літнього сезону (*Горпини Купальної, Івана Купала, Петра й Павла – Петрівка, Петрів піст; Полупетра, або Петрового батька*), *Кузьми й Дем'яна, Прокопа, Валентини, Івана Багатостраждальника*; закінченням літа, збо-

ром урожаю, завершенням польових робіт, осінніми змінами в природі, переходом до зимового способу господарювання, початком весільних обрядодій (*Іллі, Марії Магдалини, Пантелеїмона-Паликопа, Палія, Андрія Стратилата, Головосіки Іоанна Хрестителя, Семена, Різдва Богородиці*). Серед іменоназв цієї групи простежуються як однокомпонентні номінативні оніми (*Агелая, Даниїла*), так і двокомпонентні субстантивно-субстантивні (*Симеона Стовпника, Михайла Чудотворця*), ад'єктивно-субстантивні (*Теплого Олексі*), так і багатокомпонентні (*Успіння Пресвятої Богородиці*).

Імена святих – покровителів промислів і ремесел, певних видів господарювання, віддавна популярних у народі, також майстрів, що займалися відповідними видами діяльності, досить активно репрезентовані в дискурсі календарно-побутової обрядовості: *Кузьма й Дем'ян* (14 листопада) – захисники й помічники ковалів і ковальства, що відображено й у відповідних прислів'ях, де імена разом із номінаціями промислів і ремесел є семантичним центром, ключовими лексемами контекстів (*Кузьма з Дем'яном ковалі: закують дороги й річки*); свята *Параскева* – покровителька прядіння й ткацтва.

З часом культурологічний контекст християнського ономастикону все глибше закріплювався у свідомості народу, як наслідок, став активно функціонувати у фольклорному дискурсі в його взаємозв'язках з іншими етнореаліями, представленими лексемами – репрезентантами матеріальної культури, зокрема номінаціями комплексів одягу та їх окремих складників, назвами інтер'єру та екстер'єру народної архітектури, національних страв, флористичною та анімалістичною символікою, назвами природних стихій, традиційних свят, ритуально-магічних обрядодій, атрибутів громадського устрою, створюючи в такий спосіб неповторний етнонаціональний колорит і відображаючи специфіку світосприйняття українців від найдавніших часів до сьогодення (починаючи від імен святих *Гната* (2 січня), *Анастасії* (4 січня) до *Ганни* (22 грудня), *Спиридона Сонцеворота* (25 грудня), *Даниїла* (30 грудня)).

З іменем святого *Андрія* (13 грудня) пов'язана парадигма етноспецифічних лексем: *калита* (великий корж, який символізував народження нового сонця); *балабушки* (борошняні вироби, що використовували дівчата під час ворожінь, передбачень; за християнською традицією, апостол *Андрій (Первозванний)* – один із дванадцяти апостолів Ісуса Христа і найближчих учнів, перший єпископ Візантійський; супро-

воджував Ісуса на проповідях, проповідував християнство, був присутній на Святій Вечері, Розп'ятті й Воскресінні; *Варвари* (17 грудня) – *вареники* з маком і сиром, а також особливий їх різновид *пирхуни* (вареники, заправлені борошном); у християнстві *Варвара* – свята, великомучениця, таємно прийняла християнство, за що була страчена; *Маланки* (13 січня) – *щедра кутя* (ритуальна страва); *щедрування* – обряд із виконанням пісень-щедрівок, одяганням *кожуха* (символічного одягу), вшануванням тотемної тварини – *кози*; свята *Меланія* у сприйнятті християнина – черниця, меценатка часів занепаду Римської імперії, будувала храми й лікарні, переписувала священні книги й роздавала їх бідним; *Євдокія (Явдохи)*, 14 березня, – *байбак* (тварина, поява якої символізує прихід весни); *ластівка, вівсянка* (птахи, що вважаються провісниками тепла); за християнським віровченням, *Євдокія (Ліонільська)* – настоятелька християнського монастиря в Сирії, мучениця, чудотвориця.

Зважаючи на поєднання дохристиянської і християнської традицій в культурній спадщині українців, календарно-побутова обрядовість як весняно-літнього, так і осінньо-зимового періодів, зокрема народний календар, запрезентує традиції використання низки імен, що є лексичними маркерами, які символізують характерні риси способу життя етносу, його світоглядні уявлення й вірування, зокрема відображають циклічність господарсько-економічної діяльності, перебіг і регламентацію сімейних звичаїв та обрядів.

Висновки й перспективи подальших досліджень. На підставі аналізу українського фольклорного дискурсу, а також розгляду календарно-побутової обрядовості резюмуємо, що фольклорні імена мають специфічні класифікаційні ознаки, зокрема 1) символізують сезонні зміни у природі, актуалізують етнічні аграрні знання, відображають світоглядні уявлення про циклічність господарської діяльності; 2) пов'язані з сімейними, родинними, громадськими звичаями й обрядами; 3) постають як номінації, що репрезентують етнокультурологічні паралелі християнської і дохристиянської традицій; 4) є маркерами промислово-ремісничої діяльності українського етносу; 5) актуалізують різні типи національних символів; 6) пов'язані із магічними обрядодіями, як-то ворожіння, передбачення долі.

Функціонування онімів у фольклорних текстах свідчить про давність їх вживання, традиційність, узвичаєність, специфічний етноментальний колорит і культурологічну значущість. На підставі аналізу зазначаємо, що імена у фоль-

клорному дискурсі функціонують як філософеми, що представляють етнічне світобачення, морально-етичні, художньо-естетичні максими, установки, уявлення про людину як представника оригінальної етнокультурної спільноти.

Поліфункціональність імен у дискурсі усної народної творчості вимагає подальших більш глибоких досліджень і детального розгляду кожної із етнокulturологічних груп із метою докладного їх аналізу з точки зору встановлення лексико-семантичних особливостей, виявлення їх стилістичних функцій не тільки у фольклорному, а й художньо-літературному контексті та більш широкому різностильовому комунікативному дискурсі.

Застосування у перспективі вдосконаленої техніки етнолінгвістичного й лінгвокультурологічного аналізу власних назв дозволить проводити паралелі, аналогії із функціонуванням імен у фольклорних і художньо-літературних контекстах інших мов і культур з метою вибудовування підвалин ефективної міжкультурної комунікації, усвідомлення природи етнонаціональних картин

світобачення. Подальші дослідження сприятимуть виявленню нових нюансів щодо уточнення теорії функціонування онімів у текстах літератури й фольклору, широкому етнокультурному контексті.

Спираючись на висновки мовознавців В. Калашника, М. Філона щодо специфіки функціонування народнопоетичної символіки як «важливого засобу не тільки образного представлення світу, а й ідейно-світоглядної його концептуалізації» [12, с. 232], а також на результати аналізу онімів у художніх текстах відповідно до їх функціонального призначення, запропоновані в дослідженнях М. Мельник [13, с. 33], Л. Удовенко [14, с. 108], резюмуємо, що власні назви фольклорного дискурсу мають специфічні ознаки порівняно з парадигмою імен у текстах художньої літератури, дискурсами інших стилів, оскільки позначені рисами колективного характеру їх вживання, призначенням для сприйняття широким загалом представників окремої культури, орієнтацією на знання норм народної моралі й естетичних смаків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Колесник Н. Онимія української народної пісні. Чернівці : Технодрук. 2017. 368 с.
2. Мойсієнко А.К. Власна назва в загадці. *Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика*. 2001. № 3. С. 55–61.
3. Данилюк Н. Лексика з національним культурним змістом на початковому етапі вивчення української мови іноземцями. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної : НПУ імені Драгоманова*. 2012. С. 186–192.
4. Куцик О., Русецька В. Особливості функціонування онімів у складі прислів'їв та приказок з семантикою «життєві ситуації» (на матеріалі російської та української мов). *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2012. С. 165–173.
5. Швець А.І. Предметно-номінативна класифікація онімів та місце в ній фольклорних онімів. 2015. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Випуск 13. С. 227–234.
6. Бобро М.П., Присяжнюк Л.Р. Лінгвокультурна семантика антропонімів і топонімів у романі Дж.Мартіна «Гра престолів» та особливості їх перекладу українською мовою. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Філологія*. 2021. № 88. С. 67–73.
7. Народ скаже – як зав'яже. К. : Веселка. 1973. 232 с.
8. Приказки. Практичний російсько-український словник приказок. Упорядник Г.С. Млодзинський. Х. : Прапор. 1996. 143 с.
9. Türk Atasözlerinden Seçmeler. İstanbul : Parıltı yayıncılık. 2005. 142 s.
10. Українські народні пісні. Календарно-обрядова лірика. К. : Державне видавництво художньої літератури. 1963. 569 с.
11. Белей Л. Українські імена колись і тепер. Київ : Темпора. 2010. 128 с.
12. Калашник В.С., Філон М.І. Українські народнопоетичні символи у фольклорній та індивідуальній художній картинах світу. *Людина та образ у світі мови: вибрані статті*. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2011. С. 227–233.
13. Мельник М.Р. Функційне навантаження онімікону в поезіях Ліни Костенко. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. № 15. С. 29–33.
14. Удовенко Л. Авторське створення топонімічного простору в художньо-історичному творі (на матеріалі роману Павла Загребельного «Диво»). *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Філологія*. 2012. № 1006. С. 105–109.
15. Покровська І.Л. Релігійні антропоніми в турецькій мовній картині світу. *Science and Education a New Dimension. Philology*. II (5). Issue : 28. 2014. С. 80–83.
16. Скуратівський В. Український рік. К. : Веселка. 1996. 238 с.
17. Українські приказки, прислів'я і таке інше. К. : Либідь. 1993. 768 с.
18. Dağpınar Aydın. Proverbs and idioms with their turkish equivalents. Atasözler ve deyimler. İngilizce karşılıklarıyla. İstanbul : Remzi Kitabevi. 2017. 250 s.